může tu tvorba dramatická prokázati služby přímo nedocenitelné.

Važme si jí tedy nad všecko! Chraňme si ji jako oko v hlavě! Buďme vděčni i za ty začátky, které máme. Nejsou nikterak tak bídné a chatrné, aby si zasloužily hany a potupy, jimiž, většinou ze sobeckého malodušného chytráctví, snaží se ji zavaliti soudcové málo nestranní a velmi zaujatí. Leccos z nich bude ospravedlněno a ctěno v budoucnosti, poněvadž nese v sobě její semeno a zárodek. Chraňme jejich růst od útoků všech nepovolaných, obklopme jej péčí a láskou jako teplým ovzduším slunečným. Taková je naše svatá povinnost národní, státní i lidská! *Caveant consules*... platí tu dvoj- a trojnásobně, neboť odpovědnost jejich před příštími nebude malá.

Je to *státní* zájem do slova a do písmene, o nějž tu jde. A státní zájem mnohem závažnější a důsažnější než mnohá denní otázka, mnohá zápletka zahraniční, pro niž se prolijí celé kalamáře inkoustu a potisknou celé metry novinových úvodníků a která zanedlouho splaskne jako bublina do rozměrů toho, co skutečně jest: krůpěje špinavých mydlin.

Epilog k té literární patálii

Jsem na chvíli žákem p. Peroutkovým. Pan redaktor Peroutka připomněl mně právem hned na začátku své diatriby „O té avant-garrde rrrevolutionaire", že jest mnohem mladší než já. A na mně jest nyní, abych vyvodil z toho důsledky. I řekl jsem si: Ejhle, vhodná příležitost, abys osvědčil i skutkem svou theorii, že se nejraději a s největším užitkem učíš na mladších, než jsi sám. Posadíš se tedy na chvíli do lavice ve škole p. Peroutkově. Jak známo, pokládá p. Peroutka za nejlepší methodu „trpělivé studium skutečnosti". Provozuj tedy tu methodu nějakou dobu. Poněvadž ti tu radu dává člověk mladší, než jsi ty, je pravděpodobně dobrá a přinese ti užitek; přispěje ti pravděpodobně v tvém sporu.

K čemu vede nás tedy trpělivé studium skutečnosti? K jakým jistotám? Předně: že se p. Peroutka a já *nepřeme o touž věc.* Ve svém vánočním článku „Krise literatury" útočí p. Peroutka na *celou* českou krásnou literaturu a jen jaksi epilogem i na nejmladší; a já podle toho odpověděl v článku „Úpadek literatury — i mnohých věcí jiných". Než nyní ve svých nových dvou feuilletonech nezmiňuje se již p. Peroutka ani slovem o *starších* vrstvách české literatury — vyjma předválečnou generaci kubisticko-futuristickou — a útočí *pouze* na almanach Devětsil.

Ale já o almanachu Devětsil nikdy nepsal, ano, já *ani neznal* toho almanachu v době, kdy jsem odpovídal p. Peroutkovi, takže nemohl míti ani nijakého ukrytého vlivu na mé myšlení a usuzování literární! A volá-li mne p. Peroutka několikrát jako

diváka k popravě „devětsiláků", staví-li si mne jako stafáž na zvláště významná místa svého popravčího umu a své popravčí dovednosti, prokazuje mně sice velkou pozornost a čest, ale — nezaslouženou. Dostávám se do té diatriby proti Devětsilu jako Pilát do Kreda. Snad se domnívá p. Peroutka, napíná-li v mé přítomnosti na skřipec třebas p. Teige, že mně tím působí zvláštní utrpení. Ale naprosto ne! Ani tváří při tom nehnu. I cigaretu při tom kouřit mohu. Jsem jako všecko diváctvo potvůrka krvelačná a mám sklony skoro sadistické...

Pan Peroutka ovšem soudí, že jsem zavinil sám tu pozornost, jíž mně nyní věnuje, tím, že jsem náležitě nevymezil a neobmezil předmět svých milostných oblib a choutek v šakalí čeledi. Co nás však učí pečlivé studium skutečnosti? Že to není pravda; že jsem řekl vždy zcela jasně a určitě: líbí se mi to a to na Hostu, to a ono na Píšovi, to a ono na Wolkrovi — ty a ony zcela určité věci, stránky, poměry —, a líbí se mi to z toho nebo onoho důvodu. A že tedy generalisaci poněkud ukvapenou, jak snad smím nyní říci, provedl p. Peroutka sám proti své methodě trpělivého studia skutečnosti a trestá nyní mne za sebe...

A na této své methodě hřeší dále p. Peroutka, píše-li, že „se posud kritika ani nepokusila" rozlišiti mezi zrnem a plevami u nejmladších. Jsem nucen vzíti tedy v ochranu methodu p. Peroutkovu proti němu samému a upozorniti ho, že tu propadá nebezpečí, které tak krutě pronásleduje u „devětsiláků": totiž literátské dekoraci. Jeho methoda jest jen nálepka: pod ní bují dál stará fantastičnost. Co dělá, táži se p. Peroutky, v Tribuně paní Pujmanová-Hennerová hned od začátku svého přispívatelství, než že trpělivě a svědomitě odlišuje a rozlišuje u mladých mezi pravým a padělaným, skutečně hodnotným a klamivým a podvodným? Vždyť samo označení dekorativnosti, samo to kriterion, jehož užívá p. Peroutka, pochází od ní! Ona jím potírala, pokud vím, na příklad některé básně p. Kalistovy...

Šéfredaktor je ovšem malý pámbu a má svaté odvěké právo nečísti a neznati svého listu. Ale není tu jen pí Pujmanová-Hennerová. Jest tu i Götz, který si vede ve svém poměru k nejmladším velmi kriticky a vymezuje přesně objem jejich nadání i intensitu jejich umění; jest tu i Píša, který vydal právě nyní souborně své recense, na nichž musíš uznat přes tu nebo onu námitku jejich kritickou opravdovost, vroucnost i methodičnost. Jest tu i Hora, který nedávno přísně posoudil Devětsil v Rudém právu... Odpovídá to tedy methodě trpělivého studia skutečnosti, tvrdí-li p. Peroutka, že není ani pokusů vážně a věcně kritisovati nejmladší?

Trpělivé studium skutečnosti poučí nás také, že není tak docela správné nazývati mou methodu učiti se od mladších maličkářstvím. Napsal jsem přece, že je částí nové klasicistické discipliny a že není jí schopen kdokoli kdykoli. Tedy snad přece kousek velikášství, byť jiného, než bylo velikášství staré...

A totéž trpělivé studium skutečnosti vede nás k poznání, že nejsem nikterak proti studiu skutečnosti, nýbrž že mně *všecko záleží na subjektu*, který je provozuje: aby tento subjekt byl sjednocený v sobě, zharmonisovaný sociální věrou. Není-li, vnese i přes sebevětší trpělivost a dobrou vůli své rozpory do objektu a nikdy nevystihne ho v jeho skutečné platnosti a hodnotě. Připomínám to proto, že p. Peroutka slibuje vrátiti se ještě k tomuto bodu; abych nemusil na to opožděně upozorňovat.

A táž methoda studia skutečnosti velí mi upozorniti na něco sice choulostivého, ale přece velmi závažného. Pan Peroutka — právě jako p. Kodíček — zkritisovali nejednou, není o tom pochyby, velmi bystře a případně vady a nedostatky almanachu Devětsilu; ukázali na jeho rozpory, protimluvy, nedomýšlenosti, které bývají také leckdy jen nepřesná formulace. Ale učinili to řekl bych s tendencí nekritickou, vnějškovou, cizí kritičnosti: *ad maiorem fratrum Čapkovum gloriam*. Neukázali pouze, že „devětsiláci" jsou v tom onom případě nelogičtí, povrchní theoretikové nebo nevýrazní manýrovaní umělci, nýbrž napověděli také, že jsou nevděční synové, kteří zapírají své otce. Takto si po mém soudu nemá vésti pravý kritik: klesá z kritika na *apologetu* nebo policejního mravokárce. Pravý kritik soudí: stačí, dokáží-li ti, že jsi hlupák nebo umělecký slaboch. Špatný chlap?

Po tom mně nic není; to se týká tvého faráře nebo žandára...

A tak děkuji p. Peroutkovi, že mne vzal na chvíli do školy. Jeho methoda mně skutečně prospěla; mnohému jsem se od ní naučil. Poroučím se uctivě.

Umění býti literárním dědečkem. Znáte domácnosti, v nichž žije trojí generace vedle sebe: dědové, rodiče, synové a dcery respektive vnuci a vnučky? V patáliích, k nimž dochází občas v každé slušné a spokojené domácnosti, bývá pravidlem skutečnost, že dědové bývají spojenci vnuků a že dělají společnou frontu proti generaci prostřední: rodičům. Nuže, něco podobného vytváří se v literární domácnosti české: zbytky a trosky t. zv. generace let devadesátých, to jsou dědové a představuji je v tomto případě bohužel já, poněvadž moji dva tři chytří vrstevníci, takový Březina, Sova, Machar, sedí pohodlně každý za jinou teplou pecí a kašlou na celý svět vůbec a literární spory zvlášť; Čapci, Kodíček, Hofman, Peroutka, to jsou otcové; a Píša, Wolker, Seifert, Nezval, Teige a celá ta tlupa ostatní, to jsou velmi podařená vnoučata. Stalo se mně, že jsem pochválil jedno dvě tři z těchto vnoučat; i zamračili se na mne velmi otcové a řekli si: To ti zarazíme; to kazí dobré mravy v rodině. A dostáli slovu: odtud články Kodíčkovy a Peroutkovy. Ale vnoučata mne nedala. Karel Teige ve své nedávné replice v Novinách československých ověnčil mou starou lebku vavřínem tak důkladným, že ho sotva unese.

Co teď? Mám se spojit s vnuky a prát do otců?

Děkuji vám, miláčkové. Ale nechce se mně nijak hráti úlohu v takové komedii a býti, abych mluvil slovníkem Schopenhauerovým, podvedencem genia rodového. Komedie generací mne nebaví; a dokonce *en être la dupe? Jamais.* Shledávám, že jsem na dědečka ještě příliš mladý. Snad za dvacet za třicet let si dám říci. Dříve ne. Teď na příklad mám právě líbánky s Františkou, kterou dopisuji; jak tu vystupovat dost decentně jako dědeček?

Starý Victor Hugo — ale tomu bylo tuším až asi osmdesát nebo neměl k nim daleko — napsal knihu Umění býti dědečkem.

Tam se mazlí se svými dvěma vnoučaty Georgem a Jeannou. Na příklad Jeannu zavrou rodiče do černého kamrlíka a drží ji za trest o chlebě; starý Hugo podstrčí jí tajně zavařeninu. A jiné, horší věci tropí: dvoří se jejím očím, z nichž mu — nevím jakou metafysickou optikou — svítí celá věčnost, a jiná taková alotria. A zkazil ovšem touto lichotnickou methodou tu havěť úplně.

Jeanna stala se později ženou royalistického poslance a tradičníka Léona Daudeta. Dlouho s ní nevydržel; dal se brzy rozvést. Ale slasti, kterých s ní v manželství zakusil, byly příčinou, že royalistický pamfletář zanevřel přeukrutně nejen na Jeannu, nýbrž i na starého Huga a pronásleduje ho od té doby velmi neslušnými jízlivostmi a vtipy. Ani pětadvacet let odluky od Jeanny neotupilo hrot jeho mstivé vervy... Co se stalo s Georgem, nevím; naposledy jsem o něm četl, ovšem už asi před třicíti lety, že provozoval podivný sport práti se v noci s pařížskými fiakristy. Ne s jedním nebo s dvěma; nýbrž po řadě se všemi...

Tam tedy vede, jak vidíte, *l'art d'être grand-père.*

Proto si dám pozor a odolám svůdným nabídkám.

Aby tak na mne jednou přišla příští žena Nezvalova, že jsem jí lichotkami zkazil muže! Nebo muž Joži Noville, že jsem mu zpovykal ženu!...

Jamais. Apage, Satanas!

Věci zásadní. Tím jsem odbavil, jak říkal nebožtík Bílý, personálie, které mne doopravdy nudí; a chci napsati závěrem dvě tři poznámky zásadního dosahu, které ve mně navodily články p. Peroutky a jež mne zajímají jako literárního historika a estetika.

Jest skutečně pravda, co píše p. Peroutka, totiž že tito „devětsiláci" „nepřinesli žádného podstatně nového tónu" po předválečné generaci kubisticko-futuristické, že jsou tedy jen jejich opakovateli a rozřeďovateli?

Myslím, že zde nemá p. Peroutka pravdu. Tito nejmladší, byť byli sebe nevyspělejší a nezralejší, než jsou, přinášejí novou notu. Takové balady Wolkrovy na příklad, z poslední jeho knihy,

„Oči topičovy" a „O nenarozeném dítěti", mají cosi nového i v inspiraci i v tvaru, čeho neměla generace předválečná; jsou v tvaru mnohem hutnější, plnější a těžší, blízké místy lidovým příslovím a říkadlům. Na příklad řekne-li Wolker: „Láska je žena a muž, / láska je chleba a nůž. / Rozřízl jsem tě, milá má, / krev teče mýma rukama / z pecnu bílého." To zemité, to zpředmětnělé, to ve výraze blízké neosobní typické kráse pořekadla..., to jest to nové; toho, musí viděti každý, kdo má oči k vidění, nebyli ještě schopni lidé z Almanachu Přehledu r. 1914. Čtete-li básně z tohoto sborníku, vidíte teprve dnes, jak byly literátské, formulkové, divadelní: moderní život byl oné generaci *divadlem* zajímavým, zábavným, novým a pestrým, jehož krásy odkrývali a za něž mu byli vděčni, — ale stále divadlem, k němuž měli estétský odstup a k němuž se přiblížili jen na chvíli ne z lásky k objektu, ale k literární methodě, kterou praktikovali a jež jim to nakazovala. Nemysleme, že nebylo formulek, estétství a snobismu v plodech předválečné generace kubisticko-futuristické. Byla to z velké části *literární pensa*, napsaná s horlivostí na sujety tenkrát módní, literární methodou tenkrát soustavně vzdělávanou: více méně lyrickým výpočtem konkretních jednotlivostí, jak tomu učilo božství oněch dob Walt Whitman; právě jako z valné části jsou literárními pensy básně v Devětsilu. Ani obdiv pro moderní civilisaci, techniku, průmysl, vynálezy strojové, který přinášela k nám tato generace, nebyl nic nového; tato generace ho nevynalezla. Francouzský estetik Guyau v knize z osmdesátých let 19. století Les problèmes de l'ésthètique contemporaine má kapitolu, v níž hájí proti Ruskinovi a Sully Prudhommovi moderních strojů, telegrafů, parníků atd. a ukazuje na krásu, která v nich leží a touží býti jen zdvižena básníkem, který ji dovede uvidět. Z osmdesátých let jest také knížka Josefa Poppera, psaná na totéž thema: technické pokroky po svém estetickém významu. Ale víc: lásku k technice postulovali pro moderního básníka již první romantikové, na příklad Herder, který si žádal nové mythologie — na rozdíl od klasické —, úměrné obraznosti moderního člověka, která by zužila

moderních vynálezů průmyslových. A mezi epigony francouzské romantiky naleznou se básníci, kteří v celých knihách zpívali slávu a krásu moderní techniky inženýrské, na příklad Du Camp. Chci tím říci, že *recherche de la paternité* jest v literatuře cosi velmi choulostivého; vede obyčejně dále, než jsme si přáli...

Ale to je v jistém smyslu podružné. Hlavní pro mne jest, že předválečná generace kubisticko-futuristická jest celým svým rázem *pragmatická*. To znamená: subjektivistická po výtce, poslední výběžek romantismu; konec konců nová směs ironie a sentimentality, nová jen v jejich dosírování... Přiznávám, že nejmladší nejsou ještě dosti orientováni a že přejímají mnoho z tohoto dědictví otců; ale že pragmatism svým relativismem a konec konců indiferentismem je pobuřuje — na příklad Píšu —, jest znamení, že chtějí jíti k objektivismu pravého poznání.

Ale i kdyby bylo pravda, že všecky složky a prvky v umění dnešních nejmladších jsou tytéž, jako byly v umění nejmladších z doby předválečné, jedno je rozlišuje a mění celou věc zásadně: teprve oni spojili těsně program literární s programem sociálním, teprve u nich jest vůle k neliterárnosti, k nadliterárnosti. Generace kubisticko-futuristická byla revoluce literární — dobrá a užitečná, dodávám za sebe —, ale nejiného rázu než obvyklé revoluce literární, které se dostavovaly v určitých obdobích pravidelně, aby zkypřily zprahlou půdu a osvěžily zkažený vzduch. Ale tito, první, dávají, chtějí dáti své umění do služeb *určité* pře sociální, spojují, slučují program literární revoluce s revolucí sociální: literatura má býti, chce býti jen jejím nástrojem. To jest to novum: *tato vůle sloužiti*. Bude důsledná, bude vytrvalá? Bude více než pouhé chtění? Bude to pravá *voluntas*, nebo pouhá *velleitas*? Na to nemohu odpověděti ani já, aniž kdo jiný: na to může odpověděti jen budoucnost.

Ovšem: nestačí ani vůle sebe upřímnější a důslednější. Jest nutna i síla *tvořivá* a třebas *geniální*, ačkoliv posavadní programy komunisticko-estetické ji popírají a zamítají. Dva tři geniové nemohli by, miláčkové, nikterak škodit; a jeden z nich mohl by býti spekulativný genius estetický. Vyjímal by se mezi vámi

zcela dobře a prospěl by vám nesmírně. Mohl by založit na příklad novou estetiku, k níž posud nejsou vykopány ani první základy.

Když Platon zakládal svou estetiku na lásce, když kladl rovnítko mezi ty dva pojmy krása a láska, podnikal také něco, co se většině jeho vrstevníků zdálo absurdní, snad ne méně než dnes spojení sociální revoluce s krásou. Co má být společného, tázal se asi nejeden Řek, mezi krásou a aktem plodivým, tím hrubým aktem biologickým, jakým vzniká člověk z lůna ženy? A hle: řadou mythů, jistě násilných — cítím zrovna tu násilnost, čtu-li je dnes —, sloučil Platon tyto dva světy jistě si cizí v myšlenkách skoro všech jeho vrstevníků a stvořil *estetiku s láskou*, která ovládla dobrou půli kulturního světa: celý romantism básnický je v ní, ale nejen básnický, i vědecký, až na naše dny: panerotism estetiky Nietzschovy, psychoanalysa Freudova a jeho žáků...

Nuže: proč by nebylo dnes možné založiti novou estetiku kolektivistickou, socialistickou? Nevím ovšem — a mám pochyby —, půjde-li spojiti marxismus s krásou: zdá se mně na to příliš naukou jen hospodářskou; ale šlo by to jistě s jinou, širší naukou socialistickou. A možná, že se mýlím: možná že i s marxismem by to šlo. Ale za jedné podmínky: musí tu býti ty geniálné mythy, mluveno slovem Platonovým, nebo dobře fundované vědecké hypothesy, mluveno jazykem dnešních. Bez nich to již nepůjde. A na jejich strůjce, objevitele, vynálezce měla by se vypsati cena alespoň taková, jakou vypisuje Československá republika na všecka vynikající literární díla dohromady...

Závěr. Čímž dělám puntík, o němž bych si přál, aby byl definitivní. Řekl jsem všecko, co jsem pokládal za zásadní a důležité; a do zbytečností nerad bych zabíhal. Takové spory o směry a literární revoluce bavívají nějakou dobu; ale pak padá z nich na člověka nevyléčitelná nuda. Velmi rád bych, aby k ní nedošlo.

Literární i politický

Němečtí vypravovatelé z Československa

Podivná kniha spadla mi nedávno na stůl. Sborník německých povídek od autorů nejen v Československu narozených nebo žijících, nýbrž i nějak obrážejících nový živel duchově národní, německý živel určitého nového typu, který není možno nazvati jinak než československým. Až dosud mluvilo se v literatuře o němectví na příklad rakouském: řeklo-li se básník německorakouský, vystoupil ti hned před zrak jako starší typus Grillparzer, jako střední typus Schnitzler, jako nejmladší typus Hofmannsthal. Nebo o němectví švýcarském; a měl jsi hned na mysli něco velmi určitého a výrazného, ať to byl již epický patriarcha Keller, umělec-novelista Meyer, olympický básník Spitteler. Ti všichni duchové byli nejen individua, byli i representanti, zkratky a značky duchových útvarů a možností. A dnes tedy nalezl Otto Pick — neboť on uspořádal tento krásný a poučný sborník — odvahu mluviti o němectví československém, ne jako o pojmu zeměpisném, nýbrž kulturně tvořivém.

Otto Pick — vedle Pavla Eisnera a Rudolfa Fuchse nejzasloužilejší propagátor moderní české literatury v Německu i nejdokonalejší vedle nich překladatel české poesie, který vyciseloval nejednu českou báseň do rovnocenného německého výrazu a stylu — vybral z českoněmeckých beletristů asi pětadvacet povídkářů a z každého z nich podal jednu novelistickou nebo povídkovou ukázku. Nedovedu vždycky posoudit, zda nejvíce karakteristickou a příznačnou. Ale tolik je jisto, že veliká většina prací podaných v tomto sborníku jsou dobré úrovně umělecké